

Sociální služby v Černošicích

Černošice obchází strašidlo likvidace sociálních služeb, a to v souvislosti s výpovědí Farní charity Neratovice z pronájmu místností v černošickém "domě s pečovatelskou službou" (DPS). Problematikou sociálních služeb i Farní charitou Neratovice se dlouhodobě zabývám, pronásledovala mne prakticky po celé osmileté působení v městském zastupitelstvu. Nedávné události pak vnímám jako vyústění této problematiky a jako jedinečnou příležitost konečně věnovat této veledůležitě oblasti zaslouženou pozornost.

O sociálních službách začal u nás mluvit v roce 2006 zákon č.108/2006 Sb., připravovaný již od počátku 90.let. Jeho přijetí znamenalo jeden z největších zlomů moderního vývoje naší společnosti. Představuje totiž definitivní rozloučení s komunistickou (později reálsocialistickou) představou "sociální práce", považující jedince za majetek Společnosti (zastupované Stranou). Té musí sloužit a ona se za to oň postará: dá práci, velí co dělat, kam hledět, co si myslet. A postará se i ve stáří, nemoci či jiné nemohoucnosti: tato představa pak logicky vedla až k ústavům sociální péče, jako skladišti neproduktivních a potažmo svéprávnosti i důstojnosti zbavených nadbytečných osob.

Koncepce sociálních služeb je založena naopak na respektu k osobní svobodě každého jedince. Ten je sám strůjcem svého osudu a je také za něj příslušně odpovědný. Sociální pomoc je pak určena výhradně k řešení výjimečných situací, přesahujících osobní možnosti jedince. Základní myšlenkou zákona je, že poskytnutá sociální pomoc a podpora musí zachovávat jejich lidskou důstojnost, musí vycházet z individuálních potřeb člověka a posilovat jeho schopnost sociálního začlenění. Znamená to opustit koncepci člověka jako majetku Společnosti (Strany, Státu) a přiznat mu přirozená práva (ale i odpovědnosti). Nahradit státní příspěvky na státní sociální péči a státní zdravotní příspěvky osobními, aby potřebný jedinec mohl sám svobodně rozhodovat o způsobu řešení svých potřeb. To ovšem předpokládá nahradit státní ústavy sociální péče sítí nabídky individuálních poskytovatelů sociálních služeb. O poskytování služeb pak potřebný jedinec s poskytovatelem uzavře individuální smlouvu.

Role obce je v tomto systému klíčová. Musí sociální služby plánovat a zajišťovat prostředím pro jejich rozvoj - prostředím pro rozkvět sítě poskytovatelů sociálních služeb, takové, která dokonale uspokojuje potřeby potřebných. Je jasné, že žádný úředník-nadčlověk není tak moudrý, aby dokázal systém sám do detailu vymyslet a pak "řídít". Systém sám musí mít schopnost okamžitě na nové potřeby reagovat nabídkou služeb. A toho jsou schopni pouze individuální poskytovatelé, kteří jsou v denním styku s potřebnými. Ti pak musí mít i příslušnou možnost reagovat na zjištěnou potřebu co nejrychleji nabídkou, bez nutnosti na to mít příkaz "shora", pokyn všeznalého úřadu. Takovou dynamiku systému, nezařídí nic jiného, než přirozený řád, zvaný trh. Oblast sociálních služeb je typickou oblastí pro drobné podnikání. A přirozenou rolí obce v rámci její odpovědnosti za rozvoj sociálních služeb je pak pěstování podnikatelského prostředí pro nabídku sociálních služeb. To má rozličné podoby, od podpory poskytovatelů odbornou pomocí a zárukami (potřebnými například pro získání státní dotace), přes grantové dotace jejich provozu, funkci rozhodovatele případných sporů, až po hlídání vývojových trendů s cílem zabránit vzniku monopolu, jako největšího nepřitele životaschopnosti systému. Takto pěstovaný systém pak bude sám od sebe tou nejlepší zárukou potřebné kvality služeb.

Nyní zpátky k působení Neratovické charity. Poprvé jsem se s ní setkal v Domě s pečovatelskou službou (DPS), kde byla má paní od jeho otevření roku 2002 vedoucí. Pronájem prostorů pro denní stacionář zprvu všichni vítali, brzy se však začala projevovat administrativní rozbujelost organizace, kontrastující s jejím neadekvátně slabým výkonem,

to vše bylo dotováno obcí. V průběhu času pak v městském zastupitelstvu o tom pravidelně docházelo k debatám, jež vždy nakonec končily argumentem starostky, později místostarostky s pomocí starosty, že se jedná o "jediného zájemce" o poskytování sociálních služeb, že tedy není zbylí. Zpočátku bylo třeba ze hry odstranit konkurenční zájemce, postupem času pak, díky hlasovací neprůstřelnosti tehdejší klíky, patrně všichni případní konkurenti rezignovali a Neratovická charita se pevně usadila ve svém monopolním postavení. Nastal klasický vývoj monopolu: postupné zhoršování služeb, jejich úbytek, růst odvahy k odmítání kritiky, pocit síly a podpory "mocných", zhoršující se chování ke klientům i vlastním zaměstnancům, postupný přesun smyslu organizace z poskytování služeb na existenci samotnou. Výmluvným projevem monopolní pozice je nakonec i nenápadně lživá argumentace paní ředitelky, že výpovědí z pronájmu obec zrušila možnost poskytovat sociální péči.

Je zjevné, že historické působení Farní charity Neratovice v Černošicích je v přímém rozporu s ideovým záměrem zákona o sociálních službách. Nejde ale o neratovickou Charitu, ta si již v Černošicích sehnala jiné prostory a hodlá zde dál působit. Mnohem důležitější je, že lze přímo mluvit o naprostém selhání obce ve věci sociálních služeb. Namísto potřebného rozvoje sítě poskytovatelů těchto služeb došlo naopak k likvidaci křehkého potenciálu jejího vytvoření. To vše bude zapotřebí nyní napravit, znovu vytvořit, jen to bude mnohem těžší. Události kolem Neratovické charity jsou hlavně příležitostí k nápravě věcí minulých a rád bych věřil, že další vývoj půjde v tomto článku naznačenou cestou. Je především zapotřebí vybudovat síť poskytovatelů a mechanismy jejího rozvoje. Je to úkol nelehký, nejen pro Sociální komisi, ale i pro celé zastupitelstvo a nakonec i pro všechny občany. Nejde totiž pouze o technickou / organizační záležitost, ale o principiální změnu, změnu myšlení, překonání navyklých stereotypů. A ta se týká vždy všech.

Václav Řepa, zainteresovaný občan